

sice do postoje jejich žáků podstatnou měrou promítají, avšak komfortnost vzdělávání a kvalita sociálních vztahů mezi žáky, učiteli, ředitelem a rodiči nejlépe vystihují indexy školního klimatu. Do metodiky šetření PISA jsou zavedeny dva indexy, jejichž konstrukce vychází z odpovědí ředitele školy a slouží k popisu klimatu jednak z pohledu učitelů (TEACCLIM) a jednak z pohledu žáků (STUDCLIM). V obou případech je příznivější školní klima na velmi úspěšných školách oproti školám méně úspěšným, ale rozdíly nejsou statisticky významné.

Postoje žáků ke škole byly stanoveny pomocí odpovědí žáků na škále „rozhodně souhlasím“, „souhlasím“, „nesouhlasím“, „rozhodně nesouhlasím“ na otázky, ve kterých vyjadřovali míru souhlasu se čtyřmi bateriemi položek. Z devíti položek byl vytvořen index *Sounáležitost žáků se školou* (BELONG), ze čtyř položek vznikly indexy *Postoj žáků ke škole z hlediska výsledků učení* (ATSCHL) a *Postoj žáků ke škole z hlediska vzdělávacích aktivit* (ATTLNACT), poslední index *Vztah mezi učitelem a žákem* (STUDREL) byl odvozen z odpovědí na pět položek (indexy jsou podrobněji popsány v příloze).

U posledních tří indexů jsme zjistili statisticky významný rozdíl v postojích žáků méně úspěšných a velmi úspěšných víceletých gymnázií. Ti z velmi úspěšných zaujímají ke škole mnohem kritičtější postoj a hodnotí ji méně pozitivně. Škola je podle nich málo připravila pro další život, považují za méně důležité se ve škole snažit o lepší výsledky a také vztahy s učiteli nepovažují za příliš dobré. Žáci méně úspěšných víceletých gymnázií hodnotí ve všech těchto aspektech svou školu lépe.

Pravděpodobně jim úroveň nároků školy vyhovuje proto, že je jim přiměřená. Ve velmi úspěšných víceletých gymnáziích se může zdát, že situace je pravděpodobně složitější, protože i relativně dobří žáci dosahují ve srovnání se svými excelentními spolužáky sotva průměrných výsledků, a proto mohou ztrácet sebevědomí a motivaci. Naopak lepší žáci možná od školy očekávají o hodně vyšší požadavky. Případně se může projevat specifický talent a úzký zájem žáka o jeden předmět nebo obor a v tom případě ho všeobecné vzdělávání nutí zabývat se věcmi, které považuje za nedůležité, nebaví ho a nezajímají. Také nastavení úrovně školy na velmi vysoký výkon a očekávání vysokého studijního nasazení žáků jejich učiteli může být i pro nadprůměrné žáky faktor, který nepříznivě ovlivní jejich postoj ke škole.

Stejná data ze žakovských dotazníků, ze kterých byly vypočítány předcházející čtyři indexy, byla základem ke stanovení hodnot čtyř nových indexů (ANCBELONG, ANCATSCHL, ANCATTLNACT a ANCSTUDREL) použitím metody *ukotvených vinět*⁷. Zatímco se hodnoty přímo stanovených indexů pro méně úspěšné a velmi úspěšné základní školy lišily jen nepatrně, hodnoty odpovídajících indexů vypočtených s využitím metody ukotvených vinět se liší statisticky významně. Žáci velmi úspěšných základních škol hodnotí své školy lépe a zaujímají k nim pozitivní postoj, pozorujeme tak opačný trend než v případě víceletých gymnázií.

2.2.6 Vztah žáků k matematice

Prostřednictvím žakovského dotazníku se například zjišťovalo, jak důkladně se žáci na matematiku připravují, jak usilovně pracují v hodinách matematiky, jakou mají motivaci proč se učit matematiku, jakou mají vnitřní motivaci vyjadřující jejich zájem o matematiku, nebo zda naopak nemají z matematiky obavy. Je zajímavé, že pro žádný z uvedených aspektů nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi méně úspěšnými a velmi úspěšnými školami ani v případě základních škol, ani v případě víceletých gymnázií. Motivace má bezesporu vliv

⁷ Metoda zohledňuje míru žakova subjektivního vnímání situace odvozenou z jeho postojů ke třem tak zvaným kotvicím položkám v dotazníku.